

Sextus Pompeius

– en misforstået opportunist¹

af Mads Lindholmer

Sextus Pompeius er blandt de mest oversete karakterer i Roms borgerkrigsperiode, og når han en sjælden gang er blevet omtalt, er han oftest blevet kaldt en pirat, eventyrer eller endda den mest modbydelige slyngel, verden nogensinde har set.² Denne slyngel var dog stadigvæk Gnaeus Pompeius Magnus' sidste søn og det er slående, hvorledes en så betydningsfuld families endeligt kan have modtaget så lidt opmærksomhed gennem tiden. I det følgende argumenteres der for, at Sextus rent faktisk var en af de vigtigste og mest centrale figurer i månederne efter Cæsars død, og vedbliver at være en væsentlig aktør i magtkampene, manifesteret via aftalen ved Misenum i 39.³ Samtidig er det dog vigtigt at understrege, at dette ikke gør ham til republikkens forkæmper. Han var derimod en dreven opportunist, der konstant søgte fordele i det politiske spil. Han var en dygtig strateg og en kølig politiker og ved disse karaktertræk var han i bund og grund ikke så forskellig fra mange af sine rivaler.

For at forstå vor tids perspektiv på Sextus, må man med udgangspunkt i de overlevede kilder fokusere på tiden umiddelbart efter Octavians sejr ved Actium i 31. I beskrivelsen af sine bedrifter i *Res Gestae* fra 14 e.v.t. betegner Augustus sejren over Sextus og hans følge som et opgør med pirater og bortløbne slaver uden at nævne Sextus ved navn, og forsøger herved at marginalisere ham.⁴ Synet på Sextus som lykkeridder og perifer går igen i flere af de antikke kilder, blandt andet hos den alexandriniske historiker Appian og hos senatoren Cassius Dio fra Bithynien i Lilleasien, og har frem til 1930'erne gennemsyret forskningen, hvor der er en begyndende rehabilite-

-
1. Jeg har fået hjælp af en række mennesker under arbejdet med denne artikel, der alle fortjener tak for ris og ros. En speciel tak skal lyde til Maj Wedderkopp for hendes tålmodige korrekturlæsning af mit til tider knudrede sprog, og til Karen Fog Rasmussen, ved SDU, for oversættelserne i artiklen fra græsk og latin til dansk. Sidst, men absolut ikke mindst, skal en enorm tak lyde til Jesper Majbom Madsen, ligeledes ved SDU, for hans indsigtfulde kommentarer og generelle hjælp gennem hele processen, der har gjort denne artikel mulig.
 2. Holmes (1928) s. 107
 3. Alle årstal er f.v.t. hvis ikke andet er angivet.
 4. RG. 25.1

ring af Sextus' rolle i magtkampene efter Cæsars død. I 1930 udkommer nemlig *Sextus Pompey* den første monografi om Sextus skrevet af den amerikanske historiker Moses Hadas, der i indledningen skriver, at Sextus ikke bare var en "corsair chief ... but ... the active representative of a considerable segment of Roman sentiment."⁵ Dette kunne umiddelbart ligne en relativt positiv skildring af Sextus, men Hadas kan ikke frigøre sig fra samtidens fjendtlighed⁶ og beskriver Sextus som en "roving buccaneer",⁷ og konkluderer ligeledes, at det uden tvivl var "to the interest of civilization that Octavian should prevail".⁸

Denne første rehabilitering af Sextus blev dog affærdiget i Ronald Symes værk *The Roman Revolution* i 1939. Heri lægger Syme sig i forlængelse af de antikke kilder og kalder ved flere lejligheder Sextus for en eventyrer og en pirat,⁹ men analysen af hans rolle i borgerkrigene er herudover overfladisk. Symes overfladiskhed i forhold til Sextus ses f.eks. ved, at pompeianeren ikke på noget tidspunkt bliver analyseret selvstændigt, men i stedet udelukkende nævnes når han har indflydelse på Octavian eller Antonius.¹⁰ Et helt centralt argument i *The Roman Revolution* er, at republikken ikke genopstår efter mordet på Cæsar samt at slaget ved Philippi i 42 uigenkaldeligt markerer enden på et ethvert håb om en sådan genopståen.¹¹ Med denne vurdering kan Sextus ikke længere ses som en forkæmper for republikken, men bliver i stedet til den skruppelløse eventyrer. Man skal dog her være opmærksom på, at *The Roman Revolution* blev udgivet i 1939 og derfor er skrevet i skyggen af Hitlers, og især Mussolinis, magtovertagelser i henholdsvis Tyskland og Italien. I forlængelse heraf er der da også et stærkt, næsten teleologisk, fokus på Octavian og netop på denne baggrund kan den manglende opmærksomhed på Sextus forklares.

Denne vinkel kan langt hen ad vejen tilskrives Symes udprægede brug af Appians værk *Borgerkrigene*. Appians overordnede mål er at vise et klart skel mellem de ødelæggende borgerkrige og de efterfølgende ærefulde krige for imperiel udvidelse tættere på

5. Hadas (1930) s. 2

6. Holmes (1928) f.eks.: "history knows no more abominable scoundrel [end Sextus hvis historierne om hans drab på Murcus er sande]" s. 107. note 1. Se også s. 110 og s. 129.

7. Hadas (1930) s. 83

8. Hadas (1930) s. 147

9. Syme (1939) s. 228, s. 232

10. Eksempelvis i forbindelse med freden ved Misenum: Syme (1930) 221

11. Syme (1939) s. 205

Appians egen samtid, eksempelvis Trajans sejr over dacierne.¹² Dette betyder også, at han er kritisk over for mange af de ledende aktører under borgerkrigene, inklusiv Sextus. Han kritiseres ofte af Appian for at være for defensiv i sin strategi og portrætteres som en amoralsk lykkeridder,¹³ og Appian søger således at skabe et billede af en æreløs Sextus, der står i modsætning til romerske værdier.

Cassius Dio bliver ligeledes brugt flittigt af Syme og han er, om muligt i endnu højere grad end Appian, kritisk over for Sextus, og fortolker borgerkrigene ud fra et augustæisk perspektiv. Dio fremstiller også Sextus som en pirat og fokuserer på hans påståede præference for frigivne og udlændinge, som ansvarshavende i hæren og flåden.¹⁴ Dio har dog også roser til overs for Sextus ikke mindst i forbindelse med proskriptionerne, hvor han beskriver Sextus som både venlig og ærefuld.¹⁵ Disse to kilder, der er så centrale i enhver udredning af det politiske spil i denne periode, har været med til at fastholde det negative syn på Sextus og Symes bog er et eksempel på denne indflydelse.

Symes værk har været dominerende for store dele af forskningen i Triumvirperioden, inklusiv synet på Sextus,¹⁶ og har stået relativt ubestridt frem til slutningen af 1900-tallet. Anthony Woodman kalder f.eks. Sextus for "*the pirate king*"¹⁷, mens han for Paul Zanker er en "*second rate figure*"¹⁸ en linje, der kollektivt herefter vil blive benævnt traditionalismen. I 00'erne opstår der fra flere sider en ny tilgang til Sextus, eksempelvis i artikelsamlingen *Sextus Pompeius* der udkom i 2002. Heri udfordrer f.eks. den australske historiker Kathryn Welch i sine to artikler opfattelsen af Sextus som pirat, og forsøger i stedet at rehabilitere ham som en forkæmper for republikken, med stor respekt for de traditionelle værdier.¹⁹ Revurderingen af Sextus' tid i Massilia er et centralt aspekt, hvor Welch søger at tegne et billede af Sextus som værende politisk isoleret frem for blot passiv og afventende.²⁰ Historikeren Anton Powell fokuserer i

12. Osgood (2006) s. 9

13. App. BC. 4.83-85

14. Dio 48.19.4, 48.20.1

15. Dio 48.12.2

16. Se også Carter (1970) s. 97 og s.126

17. Woodman (1983) 175

18. Zanker (1988) s. 44

19. Welch (2002) bl.a. s. 44.

20. Welch (2002) s. 14

sin artikel, *An island amid the flame*, på Sextus' taktiske overvejelser i forbindelse med overtagelsen af Sicilien og hans brug af *pietas* i magtkampene mod Octavian.²¹ Et andet vigtigt punkt er en genovervejelse af Sextus' defensive indstilling, hvor Powell afviser traditionalisternes påstand om passivitet.²² Overordnet betragtet er artiklerne et opgør med det traditionelle syn og Sextus fremstilles samlet set som en idealistisk forkæmper for de republikanske værdier og en ganske betydningsfuld karakter i borgerkrigene.

I forlængelse af artikelsamlingen ligger Welchs bog *Magnus Pius*, der repræsenterer det mest radikale opgør med den hidtidige opfattelse af Sextus, hvori mange af kilderne afvises blankt som forvrængede af augustæisk propaganda.²³ En del af Welchs opgør med den traditionelle forskning er hendes vurdering af republikken efter slaget ved Philippi. Welch mener på ingen måde, at republikken er død, hvilket er centralt, da hun derved undgår billedet af Sextus som politisk reaktionær.²⁴ Sextus fremstilles bogen igennem som en idealistisk republikansk forkæmper på højde med de selvbestaltede liberatorer Brutus og Cassius, og Welch opstiller endda en tese om et republikansk triumvirat som modstykke til Lepidus, Octavian og Antonius, og får herved sat Sextus i centrum af modstandskampen.²⁵ Welch fokuserer yderligere på det maritime aspekt af borgerkrigene, hvilket udgør et opgør med det traditionelle fokus på kampen om Cæsar legioner, og netop på grund af Sextus' store flådestyrker og kontrol med havet øges hans vigtighed gennem denne nuancering.²⁶ Bogen er derved det mest vidtrækkende opgør med traditionalismen gennem dens bredt favnende og gennemgribende rehabilitering af Sextus.

Den nye vinkel afviser de traditionelle kilder som Cassius Dio og Appian som værende påvirkede af augustæisk propaganda og bruger i stedet Ciceros breve til den tidlige del af borgerkrigene. Herigennem skabes et helt nyt billede af Sextus som en betydelig del af magtkampene, der efterfølgende videreføres til resten af perioden.

21. Powell (2002) s. 118-119

22. Powell (2002) s. 114

23. Welch (2012) s. XV

24. Welch (2012) s. XVI

25. Welch (2012) s. 163-164

26. Welch (2012) s. 178

Som det ses, har forskningen positioneret sig i to ekstremer: Sextus er enten lige-gyldig eller republikkens helt, og det er netop denne polarisering, artiklen her vil forsøge at nuancere. På denne baggrund bliver en række spørgsmål relevante: Hvilken rolle havde Sextus under borgerkrigene? Hvad var baggrunden for hans strategiske træk? Hvilket politisk tilhørsforhold havde han? Disse spørgsmål vil være styrende i den efterfølgende analyse, da de ikke blot belyser en ny side af den pompeianske familie, i form af Sextus, men ligeledes giver et indblik i en side af borgerkrigenes historie, som med stor dygtighed blev gemt væk af Octavian.

Fra Cæsars død til sensommeren 44

Mordet på Cæsar den 15. marts vendte fuldstændig op og ned på alliancemønstrene for de fleste af borgerkrigens aktører. Sextus havde dog, siden sin broder Gnaeus Pompeius' død efter slaget ved Munda i 45 kæmpet mod de to cæsarianske hærførere Gaius Carrinas og Asinius Pollio, en kamp der fortsatte også efter Cæsars død. Cæsar selv havde ellers efter slaget ved Munda anset krigen i Spanien for afsluttet,²⁷ men Sextus udviste store evner i guerillakrig, hvorved han øgede sin egen indflydelse.²⁸ Cæsars død betød altså ikke en total omvæltning for Sextus, men var i højere grad en fortsættelse af kampene, først mod Carrinas og siden Pollio.

Mordet på Cæsar må dog i høj grad have forbedret moralen i Sextus' lejr, hvilket understøttes af, at han i perioden efter mordet begynder at føre en langt mere offensiv strategi end før.²⁹ Herved tager han kontrol med provinsen Hispania Ulterior og har ifølge Cicero kort tid herefter kommandoen over hele seks legioner.³⁰ Ciceros brev afslører ligeledes, at Sextus var populær blandt de indfødte spaniere: *"efter erobringen af byen [Barea] slog stemningen om; der herskede lutter glæde og folk strømmede sammen alle steder fra."*³¹ Populariteten har været yderst vigtig for Sextus, da den sikrede ham støtte og gjorde enhver invasion af Spanien til et ressource- og tidskrævende foretagende. Dette var et stærkt fundament og med en betragtelig militærstyrke samt

27. App. BC 2.106

28. App. BC 4.84

29. Dio 45.10.3

30. Cic. Att. 16.4

31. Cic. Att. 16.4

kontrollen over et relativt stort område og Pollios ydmygende flugt efter nederlag i kamp³² har Sextus haft en stærk position i april 44.

Sextus' tid i Spanien har traditionelt fået meget lidt opmærksomhed og fokus har i stedet været på udviklingen i Rom. Et af fundamentene for denne linje er Dio og Appian, der kun nævner Sextus meget overfladisk indtil proskriptionerne starter i slutningen af 43. Det bør dog påpeges, at både Appian og Dio, som tidligere nævnt, er negativt indstillede over for Sextus, og Appian skriver f.eks. således om tiden efter Cæsar død: "*Han [Sextus] skjulte sig stadig og ernærede sig som sørøver*",³³ mens Dio fortsætter tonen således: "*Da denne [Sextus] var flygtet fra Corduba, begav han sig først til Lacetania, hvor han levede i skjul.*"³⁴ Her ses det tydeligt, hvorledes de to historikere manipulerer Sextus' tilbageholdende taktik efter katastrofen ved Munda i 45 til i stedet at være tegn på fejhed. At drive pirateri, og dermed risikere angreb på sine decimerede styrker samt ødelægge det ellers gode forhold til de indfødte spaniere,³⁵ ville være et tegn på ukarakteristisk dårlig dømmekraft hos Sextus, og beskrivelsen tyder derfor mere på indflydelse fra *Res Gestae*³⁶ end en beskrivelse af virkelige begivenheder. Begges fokus er herudover på begivenhederne i Rom, og Sextus udgør derfor et forstyrrende element i deres overordnede narrativ, der bedst håndteres ved at ignoreres.³⁷ Slaget ved Pharsalus og Cæsars død udgør nemlig en bekvem grænse, der adskiller den republikanske periode og dens afsluttende kampe mellem Pompeius og Cæsar og den efterfølgende borgerkrigsperiode, der ender med Principatet. Efter Cæsars død overtager Sextus og Octavian naturligt deres fædres kampe, og det er netop herved Sextus bliver problematisk.

Han er et pompeiansk element i det augustæiske narrativ om Octavians sejr og gives Sextus en central plads i narrativet, nedbrydes den bekvemme adskillelse efter Cæsars død. I stedet opstår der en udpræget kontinuitet fra Cæsars og Pompeius' kampe hele vejen til Sextus' nederlag ved Naulochus i 36. Teleologien i narrativerne ses tydeligt i den store mængde opmærksomhed Octavian får selv i månederne efter

32. Dio 45.10.5

33. Appian 2.106

34. Dio 45.10.1

35. Dio 45.10.1

36. RG. 25.1

37. Powell (2002) s. XIV

Cæsars død, hvilket er i en grad der er helt ude af proportioner med den unge og uerfarne adoptivsøns faktiske indflydelse i perioden. På denne baggrund er Appians og Dios vurdering af Sextus kraftigt tendentiøs, og det er derfor et svagt fundament traditionisterne har baseret deres vurdering af Sextus på.

De seneste ti år har specielt Welch forsøgt at tegne et billede af Sextus, som en central spiller og republikkens forkæmper. Den nye mere positive tolkning af Sextus bygger i høj grad på Ciceros samtidige breve, hvori han den 26. april skriver således: "*men hvis der kommer en borgerkrig, og det kommer der, hvis Sextus opretholder sin hær...*",³⁸. Her gives Sextus den afgørende hånd i spørgsmålet om en eventuel borgerkrig, hvilket slet ikke stemmer overens med den perifere rolle, han traditionelt har spillet i historieskrivningen, og det er ud fra sådanne citater, at Welch bygger sin revurdering af Sextus' magtgrundlag. Sextus havde derudover en klart defineret propagandastrategi via sine mønter; i modsætning til sin broder Gnaeus skifter Sextus' mønter fokus fra republikken og til den pompeianske familie,³⁹ et fokus, der ligeledes understregedes af det nye tilnavn, *Pius*, som Sextus tog efter slaget ved Munda. Sextus valgte altså i modsætning til sin broder klart '*Pietas erga Parentem*', den familiebaserede *pietas*, frem for '*Pietas erga Patriam*', der fokuserede på loyaliteten til Rom.⁴⁰ En af årsagerne til dette nye fokus har sandsynligvis været faderens vedvarende popularitet i Rom, understøttet af Dio: "*For skønt han [Cæsar] ikke har besejret nogen ydre fjende, men tværtimod har været skyld i et stort antal borgeres død, fejrer han ikke blot selv en triumf, men... Naturligvis blev han helt til grin,*"⁴¹ og Plutarch støtter dette billede: "*Triumfen, som Cæsar fejrede efter sin sidste krig, udfordrede romernes tolerance som aldrig før, for dette var ikke en sejr over fremmede generaler eller barbariske konger – nej, Cæsar havde udslettet en hel familie og sønnerne af en mand, som indtil han blev ramt af skæbnen, havde været den mægtigste i Rom.*"⁴² Begge citater tyder på, at pompeianerne havde en relativt stor plads i folkets bevidsthed, og med Pompeius Magnus' porticus, curia og teater som fysiske manifestationer af familiens ganske nylige storhed havde familien en konstant tilstedeværelse i Rom. Det er netop denne familiepopularitet, som

38. Cic. *Att.* 14.13

39. RRC 469, 477 og 479 (henholdsvis billede nr. 1, 2 og 3), Welch (2002) s. 18-19

40. Welch (2002) s. 19

41. Dio 43.42.1

42. Plut. *Caes.* 56.7-8

Sextus prøver at udnytte via sine mønter. De var sandsynligvis ligeledes påtænkt at konsolidere støtten hos de indfødte spaniere, men endnu vigtigere var det, at ingen i Sextus' følge havde det nødvendige senatsudstedte *imperium* for retmæssigt at kunne lede en romersk hær.⁴³ Dette gjorde det problematisk at henvise til republikken som et legitimerende princip for Sextus' igangværende kampe, og fokus skiftedes derfor til den pompeianske familie.⁴⁴

Sextus har altså i perioden efter Cæsars død en klart defineret strategi med tilhørende aggressiv propaganda, en familie med udbredt loyalitet, også i Rom, kontrollen med store dele af Spanien samt mindst seks legioner under sin kommando, og Dio gør da også opmærksom på, at han havde "*betydelig magt* (el. *indflydelse* alt efter hvorledes *auctoritas* skal forstås)".⁴⁵ I modsætning hertil er Antonius i denne tid stadig fanget mellem hensyntagen til senatet og de hævnlystne veteraner,⁴⁶ mens Octavian først ankom til Italien den 18. april,⁴⁷ og Cassius og Brutus kæmpede stadig med problemerne, som Cæsars senatssanktionerede begravelse havde skabt.⁴⁸ Som man kan se ud fra ovenstående, havde Sextus, sammenlignet med de andre aktører, rent faktisk en stabil magtbase. I Ciceros breve får vi da også indblik i, at samtiden anså Sextus for en af de vigtigste ledere i tiden efter Cæsars død – en skarp modsætning til de fleste moderne historikers vurdering. Fire gange skriver Cicero og spørger Atticus om nyt vedrørende, hvilken side Sextus vil stille sig på i den kommende magtkamp,⁴⁹ og specielt brevet fra den 26. april er vigtigt; "*Den eneste mulighed er, at vi begiver os til Sextus' lejr eller måske til Brutus*"⁵⁰ Her påstår Cicero, at Sextus og Brutus er de to eneste muligheder, og antyder endda, at Sextus måske er at foretrække.⁵¹ Via ovenstående ser vi, hvor forvrænget et billede af Sextus' vigtighed vi får gennem Appian og Dio, ukritisk overtaget af traditionalisterne, mens Ciceros breve og en sam-

43. Welch (2002) s. 18

44. Cic. *Phil.* 5.39

45. Dio 45.9.4.

46. Welch (2012) s. 121

47. Gowing (1992) s. 301

48. Cic. *Att.* 14.10

49. Cic. *Att.* 14.1, 14.4, 14.8 og 14.13

50. Cic. *Att.* 14.13

51. Præferencen for Sextus ses ud fra brugen af "måske" ved Brutus som mulighed.

menligning af aktørerne afslører, at billedet i samtiden har set helt anderledes ud, med Sextus i en central rolle.

Sextus' centrale position hviler, som ovenfor vist, på et stærkt kildemæssigt fundament, men hvis vi vender blikket mod hans påståede republikanske standpunkt i denne periode, ser det noget mere usikkert ud. Welch argumenterer kun ganske kort for denne synsvinkel, der primært hviler på Ciceros brev til Atticus fra 10. juli 44:

“Libo kom ind og fortalte os, at Philo, en af Pompeius’ frigivne, og hans egen frigivne Hilarus var kommet med et brev fra Sextus til konsulerne (hvis de da ellers er konsuler). Han læste det op for os, i tilfælde af vi havde noget at indvende. Der var et par dårlige formuleringer, men derudover var tonen høflig og på ingen måde anstødelig. Vi havde kun én tilføjelse, nemlig at brevet skulle stiles ikke bare til konsulerne, men til konsulerne, prætorerne, folketribunerne og senatet, for at forhindre at konsulerne ikke ville viderebringe et brev, der var stilet udelukkende til dem selv.”⁵²

Hertil skriver Welch: *“It is [...] direct evidence that Sextus was willing to negotiate as part of a broader republican faction”*.⁵³ I begge tilfælde manipulerer Cicero og Welch med sproget, og giver derved et forvrænget billede af intentionen med brevet. Cicero skriver, at den eneste rettelse, de besluttede sig for, var at udvide antallet af personer, brevet var adresseret til, men intet ud over Ciceros ord tyder på, at de havde magt til rent faktisk at ændre brevet. Dette understøttes af, at Cicero understreger, at tonen i brevet var *“høflig og på ingen måde anstødelig”*, hvilket er en mærkværdig observation at gøre sig, hvis de var så tætte allierede, at Cicero rent faktisk kunne ændre i brevet. Ovenstående er med til at underminere Welchs påstand om klare beviser for, at Sextus var villig til at forhandle som en del af en republikansk fløj. Brevet indikerer nemlig ikke, at Sextus var klar til at forhandle som en *del* af den republikanske fløj, men i stedet *med* dem. Eksemplet er en lille, men meget vigtig detalje, da det underminerer Welchs argument om Sextus som republikaner. Herudover bør det påpeges, at brevet i sidste ende er adresseret til konsulerne og ikke Cicero, og Sextus fremstår derved som

52. Cic. Att. 16.4

53. Welch (2012) s. 133

en fleksibel politiker, der var i stand til at forhandle med begge lejre, hvilket står i kontrast til Welchs vurdering af Sextus, som den idealistiske republikaner.

Cicero havde i løbet af juni været sikker på, at det ville komme til borgerkrig pga. Sextus,⁵⁴ men dette billede skifter fuldstændig i juli: "*Hvad angår det, man hører om Sextus, så skulle det være sikkert [at han overgiver sig]*",⁵⁵ og ganske rigtigt indgår Sextus, kort tid efter, en fredsaftale med Lepidus. Visse forskere, som f.eks. Welch,⁵⁶ har argumenteret for, at denne aftale først indgås i slutningen af 44 på baggrund af, at aftalen ikke nævnes i de to første Filippiske Taler, og at Lepidus først får en taksigelse for aftalen den 27. november. Denne vurdering kan ses som et led i hele synet på Sextus som republikkens forkæmper, der holdt ud i månedsvis i Spanien. Det synes dog mere realistisk, at sommeren er det rette tidspunkt,⁵⁷ hvilket bedst forklarer det mærkbare skift i brevene til Atticus, i netop perioden fra slutningen af juni til starten af juli. Ifølge denne datering er der et tidsligt sammenfald mellem de to begivenheder, og det virker sandsynligt, at den generelt politisk agtpågivende Cicero har været velinformeret om den unge pompeianer, som han, at dømme ud fra brevene til Atticus, havde fulgt så nøje gennem de foregående måneder.

Derudover bør man være opmærksom på, at Antonius rent faktisk får gennemført et forslag om at tilbagekalde Sextus kort tid efter Cæsars død.⁵⁸ På denne baggrund forekommer det ulogisk, at Antonius får gennemført forslaget kort tid efter Cæsars død, men i stedet vælger at vente i op til et halvt år inden aftalen iværksættes. Denne idé støttes ligeledes af Dio: "*Efter at han [Sextus] således havde fået magten, ankom Lepidus for at overtage ledelsen af den nærliggende del af Spanien, og denne forsøgte at overtale ham til at indgå en aftale.*"⁵⁹ Dio er ganske vist ofte meget overfladisk i sin behandling af Sextus, men denne beskrivelse peger endnu en gang i retning af, at forhandlingsprocessen var forholdsvis kortvarig. Denne datering tegner i stedet et billede af Sextus, som en fremsynet opportunist, der tog chancen for fred, da den bød sig, og er helt på linje med den fleksible politiker, vi så i Ciceros brev fra den 10. juli.

54. Cic. *Att.* 15.21

55. Cic. *Att.* 16.1

56. Welch (2012) s. 135

57. Syme (1939) s. 139, Gowing (1992) s. 126

58. App. *BC.* 3.4

59. Støttes ligeledes af Dio 45.10.6

Det virker som en ideel aftale for Antonius; Sextus opgiver sine erobrede områder samt de fleste af sine tropper, og får i stedet en ny base i Massilia,⁶⁰ og dette antyder ikke umiddelbart, at der skulle have været en langstrakt forhandlingsproces frem til slutningen af året. Aftalen havde dog også en række fordele for Sextus, frem for alt et rimeligt stort antal skibe.⁶¹ Sextus laver altså her en fremsynet revurdering af kernen i sin strategi ved at opgive størstedelen af sine landstyrker, og i stedet fokusere på opbygningen af en flåde og kontrollen med Massilia som en base for denne strategi. En af årsagerne hertil kan have været, at Antonius, og til dels også Octavian, havde samlet legioner og forøget deres magt kraftigt hen over sommeren.⁶² Antonius så stærkest ud i sommeren, da han var blevet tildelt statholderskabet over den strategisk vigtige provins Gallia Cisalpina, og samtidig bibeholdt kontrollen over de makedonske legioner.⁶³ Sextus har derfor muligvis kunnet se, at han var lukket inde af Antonius, og derved var ude af stand til at skabe en alliance med Brutus og Cassius, der i slutningen af august rejste til Østen.⁶⁴ Derudover har det været tydeligt, at kampen om veteranernes loyalitet lå mellem Octavian og Antonius, og ikke levnedde plads til en pompeianer. Hans eneste strategiske mulighed var altså at satse på det maritime, og skabe sig et magtgrundlag herudfra, da konkurrenternes overlegenhed på landjorden konstant øgedes.

Sextus fremstår altså ikke her som Symes ubetydelige hærfører, der kæmpede i periferien af magtkampene, men i stedet som en af de stærkeste og mest fremtrædende karakterer, hvilket Ciceros breve underbygger. Endnu mere centralt er det, at Sextus ikke virker som den arketypiske republikanske forkæmper, som Welch argumenterer for. At han rent faktisk vælger at indgå en aftale og tage til takke med Massilia, frem for f.eks. at invadere Italien i tappert forsvar af republikken eller blot forblive i Spanien, er en stærk indikation af Sextus' opportunistiske og fremsynede natur og samtidig en handling, der strider imod Welchs tolkning af Sextus. På denne baggrund fremstår Sextus i højere grad som den kloge politiker, der har et ben i begge lejre, hvilket ligeledes støttes af den tidlige datering af Sextus' fredsftale med Lepidus.

60. Cic. *Phil.* 13.13

61. Dio 48.17.1, Welch (2012) s. 136

62. Dio 45.13

63. App. *BC.* 3.27, Dio 45.9.3

64. Gowing (1992) s. 302

Sextus i Massilia

Fra sommeren 44 og fremefter glider Sextus ud af magtkampene, og han bliver resten af året ikke nævnt med et ord af hverken Appian eller Dio. For traditionalisterne anført af Syme er dette en naturlig udvikling, da Sextus, ifølge deres tolkning, aldrig havde været en af de centrale figurer.⁶⁵ Welch, derimod, prøver at tegne et billede af, at Sextus ganske enkelt manglede muligheden for at træde ind i magtkampen på republikkens side.⁶⁶ Hans strategiske begrænsninger, ved at være afskåret fra liberatorerne, var som tidligere nævnt en af årsagerne, men en anden og måske vigtigere grund var Octavians alliance med Cicero i efteråret 44.⁶⁷ Dette understøttes endvidere af, at Sextus havde anlagt sin legitimitet på faderen Pompeius Magnus, der i den forbindelse ofte afbildedes som en personifikation af Neptun, hvilket gør Sextus til gudesøn.⁶⁸ At henvise til guddommelige forfædre var en strategi, som også Octavian brugte, og det var netop det unikke ved denne påstand, der gav Octavian legitimiteten – der var altså ganske enkelt ikke plads i alliancen til to gudesønner.

Cicero roser herudover Octavian for, i form af sin nye alliance, at sætte hævn over liberatorerne i baggrunden,⁶⁹ hvilket står i skærende kontrast til Sextus' klart signalerede '*Pietas erga Parentem*'. Denne prioritering, som havde virket så fremragende i Spanien, blev nu en hæmsko for Sextus, og var med til at isolere ham i Massilia. Mange senatorer havde herudover købt dele af Pompeius Magnus' tidligere ejendom, og så Sextus som en trussel mod deres nye besiddelser: "*Der er muligvis flere andre [der vil komme til at give afkald på Sextus' familiebesiddelser], men dem kan jeg ikke lige komme i tanke om nu.*"⁷⁰ Her er således endnu en af årsagerne til, at Sextus isoleres, idet han stod fast på kravet om at generhverve familiebesiddelserne,⁷¹ både pga. den symbolske værdi, men sandsynligvis også som basis for en ny magtposition, ifald han skulle vende tilbage til Rom. Man bør dog også have familienavnet i sig selv for øje. Pompeianerne var stadig populære i Rom⁷² og Sextus kunne herigennem opnå en magtfuld

65. Syme (1939) 166. Kalder f.eks. Sextus for en "*adventurer*" i forbindelse med aftalen med Lepidus.

66. Welch (2012) 143-145

67. Welch (2002) s. 20

68. RRC 483 (billede nr. 4), Welch (2002) s. 19

69. Cic. *Phil.* 13.46

70. Cic. *Phil.* 13.11

71. Cic. *Att.* 16.4

72. Dio 43.42.1, Plut. *Caes.* 56.7-8

position, hvis han fik lov at vende tilbage til Rom. Idéen om endnu en gudesøn i hovedstaden, som gennem sin popularitet havde magt ud over de traditionelle strukturer, og herudover krævede sin ejendom tilbage, må derfor have forekommet dybt problematisk for de fleste senatorer.⁷³ Dette antyder, at Ciceros alliance har været bundet til at ignorere Sextus både for ikke at skabe problemer i forhold til Octavian, men også for ikke at støde senatet fra sig. Sextus' isolation er derfor ikke en konsekvens af hans ligegyldighed, men i stedet praktiske og rationelle politiske hensyn.

Sextus genindtræder som nævnt først i kilderne hen mod årsskiftet 44/43, hvor alliancen mellem Cicero og Octavian er relativt sikker, og deres hovedmodstander, Antonius, er marcheret mod sin provins, Gallia Cisalpina. Pga. den nye konkurrence Octavian udgør, er Antonius nødt til i højere grad at forholde sig til veteranernes ønsker, og han bliver derfor mere aggressiv i sin retorik over for Cicero. Han skaber en diskurs om, at den igangværende konflikt er imellem to fraktioner, og at hans modstandere er *partes pompeianae* – dvs. en gruppe domineret af pompeianere.⁷⁴ Fordelen herved var at skabe et klart fjendebillede for vaklende politiske støtter og specielt veteranerne, og derved styrke sin egen position.⁷⁵ Sextus bliver på baggrund af den nye diskurs en uattraktiv alliancepartner, da en forbindelse til ham i manges øjne jo netop ville bekræfte Antonius' påstand om, at Cicero var leder af et *partes pompeianae*. I den Femte Filippiske Tale fra 1. januar 43, skifter Cicero for alvor kurs og kritiserer sin tidligere ven Pompeius Magnus samtidig med, at han roser Octavian: "*Sulla herskede med Pompeius' hjælp. Ved Cæsars [dvs. Octavians] indgriben er Antonius' tyranniske regime blevet styrtet.*"⁷⁶ Her ses tydeligt den kraftige ændring i Ciceros retorik, og man kan altså herigennem følge udviklingen af Antonius' propaganda, som den dominerende diskurs, der ligeledes er direkte forbundet med graden af Sextus' isolation.

Det er først i den afgørende fase i slutningen af marts 43, at Cicero i sin 13. Filippiske Tale bløder op i forhold til Sextus,⁷⁷ og netop det faktum, at Cicero venter så længe med at række hånden ud mod Sextus, viser hvor effektiv Antonius' diskurs har været, da den reelt bidrager til at isolere Sextus helt frem til marts 43. I den 13. Filip-

73. Welch (2002) s. 18-20

74. Welch (2002) s. 9

75. Welch (2002) s. 11

76. Cic. *Phil.* 5.44

77. Cic. *Phil.* 13.9

piske Tale kommer Cicero endvidere med en vigtig afsløring: "... og at de fandt ham [Sextus] helt parat til at tage til Mutina med sine tropper, blot frygtede han at komme til at støde veteranerne."⁷⁸ Welch mener, at dette tydeligt vidner om Sextus' stærke position, men samtidig er det hovedargumentet for, at han søger at deltage i kampen mod Antonius, hvilket ligger i forlængelse af hendes tese om Sextus som en ægte republikansk forkæmper.⁷⁹ Håndsrækningen mod Sextus via delegationen skal ses på baggrund af den ciceronske lejr's nye stærke position i foråret via Cassius' og Brutus' kontrol med store dele af Østen, støtte fra de to konsuler og en rimelig stabil alliance med Octavian. Det har dog ikke været uden omkostninger, da mange af senatorerne, som nævnt, havde opkøbt Pompeius Magnus' tidligere ejendom: "Jeg gentager, at Gnaeus Pompeius' søn vil få lov til at købe sin fars hus tilbage for en pris, der ikke overstiger, hvad Antonius købte det for."⁸⁰ Her er det tydeligt, hvor radikalt Cicero går til værks, og det antyder, at han har set Sextus som en værdifuld mulig allieret – en vurdering, der har været gennemgående siden Cæsars død, kun afbrudt af Antonius' diskursive angreb. Det forestående slag mod Antonius er også en vigtig faktor i Ciceros pludselige håndsrækning, da Sextus' styrker kunne have været værdifulde forstærkninger.

Sextus har altså på ingen måde været ligegyldig eller svag, som traditionalisterne har antaget, men Welchs idé om, at Sextus ønskede at deltage i kampene, men afstod af hensyn til veteranerne, som Cicero påstod, er ligeledes problematisk. Påstandens troværdighed falder nemlig når man medregner, at Cicero har stor fordel af at kunne fremvise så meget støtte som muligt, og selve den påståede hensyntagen til veteranerne er ligeledes tvivlsom. Det kan ikke være Sextus' egne soldater, der er problemet, da de jo har kæmpet med ham i Spanien og ikke er cæsarianske veteraner, så man må antage, at det er veteranerne i Ciceros lejr, primært under Octavians kommando, der hentydes til. Det virker dog meget besynderligt, da dette jo netop var en oplagt mulighed for at underminere Octavian ved at gøre hans veteraner utilfredse over en pompeianers deltagelse, og Sextus kunne derved endelig have indtaget sin plads som Ciceros vigtigste allierede i kampen for republikken – den eneste forklaring er, at dette ikke var Sextus' ønske.

78. Cic. *Phil.* 13.13

79. Welch (2002) s. 14

80. Cic. *Phil.* 13.11

Der er yderligere en række punkter, der underminerer Welchs tese om, at Sextus mod sin vilje var indskrænket til at forblive i Massilia. Cicero havde haft et meget anstrengt forhold til Sextus' storebror Gnaeus, hvilket er tydeligt i flere af hans breve f.eks.: "*Gnaeus er flygtet, jeg ved ikke hvorhen, og jeg er også ligeglad.*"⁸¹ Her ser vi, at Cicero er fjendtlig over for Gnaeus, hvilket kan tilskrives en episode lige efter Slaget ved Pharsalus hvor Gnaeus trækker sit sværd mod Cicero efter at sidstnævnte nægtede at overtage kommandoen. På den baggrund er det ikke umuligt, at Ciceros indstilling til den relativt ukendte Sextus som minimum har været forsigtig. Dette understøttes af, at Cicero ikke nævner Sextus selv i de to første Filippiske Taler inden den førømtalte diskurs gør sit indtog. En forklaring herpå er, at dateringen af aftalen med Lepidus i sensommeren er korrekt, og at den udelades fra de to første Filippiske taler fra 2. september og 24. oktober netop for at lede opmærksomheden væk fra det tilbageslag, som aftalen utvivlsomt var. Cicero rækker som nævnt til sidst hånden ud mod Sextus, som en konsekvens af en mere sikker position og et behov for forstærkninger, men at den håndsrækning ikke kommer tidligere, inden Antonius' diskurs og alliancen med Octavian, tyder på, at Sextus ikke var så åbenlyst republikansk, at han blev opfattet som en naturlig allieret.

Hvis vi vender blikket mod den 13. Filippiske Tale, undermineres Welchs teori om Sextus som republikaner yderligere. Selv her, hvor Cicero for første gang fokuserer direkte på Sextus, er Cicero relativt tilbageholdende i sine lovprisninger og roser oftest Sextus indirekte ved i stedet at fremhæve faderen.⁸² Welch anerkender dette, men kommenterer blot: "*Cicero should have used the occasion to introduce this young man as a true defender of the res publica*"⁸³ Dette giver kun mening i forlængelse af Welchs problematiske analyse af tiden i Spanien, og ser man isoleret på Sextus' rolle i de Filippiske Taler, vidner den ikke om, at Sextus skulle have været "*a true defender of the res publica*".

Med de meget få kilder, der beskriver Sextus i denne periode, er det naturligvis svært at give en dybdegående analyse af hans politiske overbevisning, men ser vi på kilderne isoleret, er der intet, der peger i retning af, at Sextus søgte at deltage i kampen på

81. Cic. Att. 12.37

82. Cic. Phil. 13.8-13, 13.50.

83. Welch (2012) s. 151

republikkens side. Sextus' påståede hensyntagen til veteranerne vidner endvidere i højere grad om en afventende position og et høfligt afslag end en republikaner bundet af veteranernes modvilje, og Ciceros tilbageholdende ros af Sextus tyder heller ikke på, at Sextus var overbevist republikaner. I stedet kan man se Sextus som en afventende politiker med respekt for den uberegnelighed, der gennemsyrede perioden,⁸⁴ og som derfor venter med at vælge side til en vinder er fundet, med den konsekvens at han i langt højere grad fremstår som en kølig opportunist frem for en idealistisk republikaner. Dette er fuldstændig på linje med Sextus' aktiviteter i Spanien, f.eks. brevet til konsulerne og den tidlige datering af aftalen med Lepidus, hvor han ligeledes er afventende og fleksibel, og sætter de ideologiske aspekter i baggrunden.

Slaget ved Mutina den 21. april 43 giver et politisk overtag til Cicero, og han får Antonius erklæret *hostis*, og i samme forbindelse bliver Sextus *praefectus classis et orae maritimae*,⁸⁵ en ret usædvanlig stilling, der gav Sextus *imperium* over havet og kysterne. Der har været visse forsøg på at datere udnævnelsen til før Slaget ved Mutina af blandt andre Welch,⁸⁶ i forlængelse af hendes syn på Sextus som republikaner. Det er dog langt mere sandsynligt, at Cicero fik dette gennemført efter sejren ved Mutina, i samme forbindelse som han får Antonius erklæret *hostis*,⁸⁷ og får givet Cassius og Brutus *imperium* i Østen.⁸⁸ Det ville også forklare, hvorfor Cicero pludselig følte sig sikker nok til at give Sextus senatsgodkendt *imperium*, og senatet, der efter konsulernes død har set Octavian som endnu farligere end før, har formodentlig hilst en modvægt til den unge adoptivsøn velkommen. Herudover fratog senatet ejendommen fra alle, der havde været på Antonius' side,⁸⁹ og der var derfor pludselig store dele af Sextus' tidligere besiddelser, der nu var uden ejere, og som statskassen derfor ikke behøvede at kompensere for, hvis Sextus krævede dem tilbage.⁹⁰

Man skal dog være opmærksom på udformningen af det *imperium* Sextus blev tildelt. Hans ansvarsområde var havene og kysterne, hvilket ville holde ham væk fra dagligdagens politik i Rom, og det har været en vigtig tilføjelse for ikke at ødelægge for-

84. Cic. *Att.* 14.13

85. Dio 46.40.3, App. 4.84, Gowing (1992) s. 303

86. Welch (2002) s. 21

87. Dio 46.39.3

88. Cic. *Ad Brut.* 1.5

89. Dio 46.39.3

90. Welch (2002) s. 17

holdet til Cæsars tidligere støtter. Man får herved en nødvendig modvægt til Octavians voksende styrke efter Mutina, uden dog at komplicere forholdene i Rom yderligere ved at holde Sextus væk fra hovedstaden. Samtidig har det dog været en fornuftig aftale for Sextus, da han derved kunne videreføre det nye fokus på det maritime, han kunne holde sig væk fra det fjendtlige Rom, og det gav ham det ekstremt vigtige *imperium*, der havde manglet lige siden overtagelsen af kommandoen efter Slaget ved Munda.

Sextus havde via sit nye embede endelig valgt side, men det skulle vise sig at være et forhastet valg. Hirtius og Pansa døde nemlig ved Mutina, og Octavian gik nu mod Rom med sin hær, gennemtvang udnævnelsen af sig selv som konsul, og fordømte herefter Sextus som fjende i den nye lov *Lex Pedia*⁹¹ i slutningen af august 43⁹² – en lov der skulle få afgørende konsekvenser for det videre forløb af borgerkrigene.

Overtagelsen af Sicilien, proskriptionerne og slaget ved Philippi

Udformningen af *Lex Pedia* markerer et skelsættende øjeblik, for loven markerede reelt enden på Sextus' neutrale position. Octavian havde nu magten i Rom, og med *Lex Pedia* indførte han en langt mere aggressiv forfølgelse af sine fjender, så ikke blot de faktiske mordere, men også de som han mente havde været Cæsars fjender, blev dømt⁹³ – en handling, der med Dios ord, var "*først og fremmest rettet mod Sextus Pompeius*."⁹⁴ Her ser vi endnu engang, hvor alvorlig en trussel Sextus, i hvert fald ifølge Dio, er blevet regnet for, og han kommer da også på proskriptionslisterne efter triumviratet med Antonius, Octavian og Lepidus var blevet til den 27. november 43 via *Lex Titia*.

Som modspil til dette frontale angreb fra Octavian besatte Sextus Sicilien, men det præcise tidspunkt er omdiskuteret. Dio har to forskellige tidspunkter for overtagelsen, et inden *Lex Titia*,⁹⁵ og et efter,⁹⁶ mens Appian støtter idéen om, at det er efter *Lex Titia*.⁹⁷ Appians historie lyder dog mildest talt usandsynlig, da han skriver at Siciliens

91. Dio 46.48.3-4

92. Gowing (1992) s. 181

93. App. BC. 3.95

94. Dio 46.48.4

95. Dio 47.12.2

96. Dio 48.17.3-4

97. App. BC 4.84

statholder Bithynicus, modvillig i starten, blev overtalt af to flygtninge fra proskriptionerne til at overgive Sicilien til den ligeledes proskriberede Sextus. Yderligere underminerer det troværdigheden, at Appians historie indebærer et felttog og en belejring af øen om vinteren, hvor flåden ligeledes var i færd med at redde de proskriberede med problemer som vinterstorme og forsyningsknaphed til følge. Welch har i stedet foreslået at overtagelsen skulle være sket, mens Sextus havde sit *imperium* inden *Lex Pedia*,⁹⁸ på baggrund af den relative mangel på kampe under Sextus' overtagelse,⁹⁹ og forsøger her endnu en gang at tegne et billede af Sextus som den republikanske forkæmper.¹⁰⁰ Gowing har derimod argumenteret for, at overtagelsen fandt sted i tiden mellem vedtagelsen af de to love.¹⁰¹

At overtagelsen skulle finde sted mellem *Lex Pedia* og *Lex Titia* støttes af Dios ene udlægning, men også af, at Sextus ifølge Dio mente, at "*for da han jo ikke havde nogen andel i mordet, regnede han med at Cæsar selv ville kalde ham tilbage fra sit eksil*".¹⁰² Desuden beskriver Dio Sextus som værende lovlydig og afventende inden *Lex Titia*,¹⁰³ og går derved imod sin normale kritiske tendens. Herudover skal man være opmærksom på, at begge kilder, pga. deres kritiske holdning til Sextus, kan have forsøgt at afbilde overtagelsen som så illegitim som mulig ved at rykke tidspunktet til efter *Lex Titia* og Sextus' proskribering. Det virker derfor sandsynligt, at Sextus efter *Lex Pedia* har taget Sicilien for at sikre sig en stærk position i forhandlingerne med Octavian. Dette understøttes endvidere af, at Sextus havde opbygget en betragtelig styrke under sin tid i Massilia,¹⁰⁴ og triumvirernes problemer med at skaffe skibe i optakten til Philippi tyder ligeledes på, at Sextus effektivt havde samlet de maritime styrker i det vestlige Middelhav under sig.¹⁰⁵ De indfødte sicilianere var endvidere blevet behandlet mildt af den ældre Pompeius, da han overtog øen i 82, og Sextus kan derfor have haft en vis opbakning hos befolkningen på Sicilien.¹⁰⁶ Dette støttes ligeledes

98. Welch (2012) s. 167

99. Dio 48.17.4, App. BC. 4.84

100. Welch (2012) s. 167

101. Gowing (1992) s. 181-182

102. Dio 48.17.2

103. Dio 48.17.3

104. Dio 47.12.2

105. Kromayer (1897) s. 443-445

106. Plut. *Pom.* 10.2, 52.2

af Dio: "... sejlede han [Sextus] til Sicilien, hvor han erobrede Mylae og Tyndaris uden problemer."¹⁰⁷ At selv Dio beskriver overtagelsen i udramatiske vendinger, er en stærk indikation af, at befolkningen som minimum har accepteret Sextus' overtagelse uden modstand, da Dio her går imod sin normale kritiske tendens. Man bør ligeledes være opmærksom på, at dele af Sextus' styrker havde været med ham siden hans tid i Spanien¹⁰⁸ og derfor havde bevist deres loyalitet mod Sextus, selv før han opnåede *imperium*. Disse faktorer tyder på, at Sextus' muligheder for at overtage Sicilien ikke var blevet påvirket drastisk af *Lex Pedia*, og han havde derved sandsynligvis styrken til at overtage Sicilien fra Bithynicus på trods af, at hans *imperium* var blevet tilbagekaldt.

Lex Titia stemplede uigenkaldeligt Sextus som fjende, og det ses da også, at det er her, han for alvor begynder at opruste og stramme grebet om handelsruterne,¹⁰⁹ og netop kontrollen med disse har været helt central i Sextus' valg af Sicilien som sin nye base. Han kontrollerede nemlig herved en stor del af Roms import, og, vigtigst af alt, kontrollerede han den vitale kornforsyning fra selve Sicilien¹¹⁰ – et magtfuldt pressionsmiddel. Sicilien var endvidere fornuftigt placeret i forhold til den videre udvikling af magtkampene. Sextus kunne nemlig via kontrollen med øen blokere det smalle stræde mellem Sicilien og Italien og derved undgå en umulig kamp på landjorden, og i modsætning til i Massilia havde han nu mulighed for at kommunikere med alle de mulige alliancepartnere.¹¹¹

Siciliens position tæt på Italien skulle dog hurtigt vise sig af enorm vigtighed for mange flere end blot Sextus selv. Efter dannelsen af triumviratet indførte de tre diktatorer en forfølgelse af den øvre del af den romerske befolkning, og den nærmeste flugtmulighed var som oftest via Sextus på Sicilien. En vigtig konsekvens af proskriptionerne var, at senatet blev rensset for triumviratets politiske modstandere, og det ophørte derved med at være den aktive og uafhængige spiller, som det tidligere havde været med Cicero i spidsen – et hårdt slag for både liberatorerne og Sextus.

107. Dio 48.17.4

108. App. BC. 4.84

109. Dio 48.17.3

110. App. BC 5.15, Dio 48.18.1

111. Gowing (1992) 181

Denne periode af Sextus' liv huskes af alle kilderne med stor beundring, og selv de mest kritiske, som Dio og den augustæiske historiker Velleius Paterculus, roser Sextus' indsats for at redde de proskriberede.¹¹² Man skal dog ikke undervurdere, at Sextus på denne måde endelig opnår vægtige politiske allierede, eller for den sags skyld den legitimitet, det bibragte.¹¹³ Mange flygtninge har dog primært bidraget med ressourcer i form af deres egen arbejdskraft f.eks. som roere i flåden, da triumvirerne allerede inden Slaget ved Philippi havde udpeget hvilke byer, der skulle afgive jord til soldaterne som betaling, og der har derfor været stor udvandring til Sicilien for at støtte kampen mod triumvirerne.¹¹⁴ Appian fortæller da også, at Sextus på dette tidspunkt var meget populær i Italien,¹¹⁵ og det er et vidnesbyrd om, hvor effektiv hans propaganda om '*Pietas erga Parentem*', og generelle afstandstagen fra triumvirerne og proskriptionerne, har været.

Via proskriptionerne rejste triumvirerne de nødvendige ressourcer til at udfordre liberatorerne,¹¹⁶ der kontrollerede det rige Østen, og selv havde samlet sig en betragtelig hær,¹¹⁷ og proskriptionerne havde vist dem, at et afgørende opgør med triumviratet var uundgåeligt.¹¹⁸ Mens traditionalisterne, anført af Syme, vanen tro ignorerer Sextus, er det i de senere år blevet foreslået af Welch, at Sextus var en del af liberatorernes strategi, og at der ligefrem var tale om et republikansk triumvirat bestående af Sextus, Cassius og Brutus.¹¹⁹ Welch identificerer liberatorernes strategi hos Appian: "*Men Cassius mente, at man foreløbig ikke skulle bekymre sig om fjenderne [triumvirerne], der pga. deres store antal hurtigt ville komme til at mangle forsyninger.*",¹²⁰ dvs. en udmattelseskrig, hvor liberatorerne kontrollerede havet og derved forsyningerne – en strategi, hvor Sextus, ifølge Welch, havde en vigtig rolle at spille, grundet sin kontrol med Sicilien.¹²¹

112. Dio 47.12.2, App. BC 4.36, Vell. 2.72.2

113. App. BC 4.36

114. App. BC 4.86

115. App. BC 4.85

116. Syme (1939) s. 196

117. Se f.eks. Dio 47.22.1

118. Dio 47.32.1, Syme (1939) s. 203

119. Welch (2012) s. 163-164.

120. App. BC 4.65

121. Welch (2012) s. 163-164.

En af de kilder, der bliver brugt som argument for det republikanske triumvirat, er de mønter, der slås af de tre såkaldte republikanske triumvirer i perioden, og det faktum at de har flere fælles træk såsom afbildningen af skibe¹²² eller havguden Neptun samt at Sextus afbilder sit embede som *praefectus*.¹²³ Det endegyldige bevis for Welch er dog Dio: “og man mente desuden, at Sextus, der lå på lur i nærheden, ville volde dem rigeligt med problemer”,¹²⁴ hvortil Welch skriver: “This is the first clear evidence of a coordinated strategy.”¹²⁵

Tesen har dog en række svagheder: Hvad angår mønterne, er det ganske rigtigt, at der er visse ligheder, men der mangler dog en helt afgørende én af slagsen – republikanske symboler. Sextus præger på intet tidspunkt sine mønter med symboler, der er decideret republikanske, da hans embede som *praefectus*¹²⁶ i lige så høj grad kan være et signal til blandt andre de proskriberede om legitimitet og afstandstagen fra triumviratet. I stedet fokuserer Sextus på sin fader og på Sicilien som sin base. Afbildningen af Pompeius Magnus var, i forlængelse af de tidligere diskuterede mønter fra Spanien, fokuseret på en personificering af Neptun,¹²⁷ og med den popularitet, som faderen stadig nød i Italien, har dette fokus været et logisk træk og en måde at tage afstand fra triumviratet. Fokuseringen på Sicilien gennem afbildningen af Scylla på flere af mønterne¹²⁸ peger endvidere ikke på en fælles sag med republikanerne, men derimod på et snævert fokus på egen position. De fælles tegn, såsom skibene og Neptun, er fuldstændig naturlige, da både liberatorerne og Sextus havde valgt en maritim strategi, og det virker derfor logisk, at parternes mønter minder om hinanden, og vidner altså ikke nødvendigvis om en decideret alliance. Man bør også være opmærksom på, at Sextus i sidste ende bibringer meget lidt til liberatorernes sag i forbindelse med Philippi. Selvom han havde fokuseret på en maritim strategi, må han dog alligevel have haft et vist antal soldater under sin kommando, men vælger at lade dem blive på Sicilien. Welch lægger stor vægt på, at Sextus skal blokere Italien, men med tri-

122. Se f.eks. RRC 507 (billede nr. 8) slået af Brutus.

123. Welch (2012) 187-188

124. Dio 47.32.3

125. Welch (2012) s. 178

126. Ses f.eks. i RRC 511.2 (billede nr. 5)

127. RRC 511.2 og RRC 511.3 (henholdsvis billede nr. 5 og 6)

128. F.eks. RRC 511.2 (billede nr. 5)

umvirernes flåde fokuseret på det forestående slag har blokaden ikke krævet hele Sextus' flåde, men igen vælger han at koncentrere sine styrker omkring Sicilien.

Forholdet mellem liberatorerne og Sextus havde endvidere i lang tid været anstrengt. Brutus' fader var blevet henrettet af Pompeius Magnus og på trods af, at han kæmpede imod Cæsar, viste han tydeligt sin modvilje mod Pompeius Magnus ved at nægte at tale med ham.¹²⁹ Cassius virker ligeledes til at have haft et problematisk forhold til den pompeianske familie, hvilket vi ser i dette brev til Cicero: "*Du ved, hvor tåbelig Gnaeus er, og at han anser grusomhed for en dyd. Du ved også, at han altid tror, at vi griner af ham. Jeg er bange for, at han, som det simple menneske han er, vil gengælde vores spot med sit sværd.*"¹³⁰ Her ser vi ikke mindst, at Cassius er fjendtlig over for Gnaeus, men også at følelserne er gengældte, og det er på denne baggrund absolut en mulighed at forholdet mellem Sextus og Cassius ligeledes har været anstrengt. På denne baggrund har Sextus ikke været en oplagt samarbejdspartner, og det bør understreges, at der ikke er nogen direkte beviser i kilderne for et samarbejde mellem liberatorerne og Sextus.¹³¹ Herudover har liberatorerne sandsynligvis været bevidste om, at Sextus ville blokere Italien, som en del af sin egen strategi, og det har derfor slet ikke været nødvendigt at have et direkte samarbejde. Dios udsagn, som Welch lægger så stor vægt på, er således snarere et vidnesbyrd om, at Sextus har været anset som en trussel, og at han stod klar, hvis triumviratet svækkedes alvorligt i de forestående kampe. Det kan ses som endnu et tilfælde af den politiske opportunist, som Sextus havde udvist gentagne gange siden Cæsars død. Dette ligger i forlængelse af hans strategi i forbindelse med Slaget ved Mutina, hvor han ligeledes afventede begivenhederne og dermed minimerede risiciene for sig selv. Gentagelsen af denne strategi støtter tesen om Sextus som en opportunist, hvis støtte til republikken ikke var absolut, men derimod betinget af hans egen sikkerhed.

Sextus udgjorde dog stadig en trussel mod Octavians og Antonius' transport og forsyninger, hvilket ses ved admiral Salvidienus Rufus' forfejlede angreb i september 42.¹³² Dette er netop essensen i Sextus' strategi: En stærk flåde, der kunne slå invaderende styrker tilbage, hvorefter han kunne forholde sig, ikke passiv, men afventende og

129. Plut. *Brut.* 4.1-3

130. Cic. *Fam.* 15.19

131. Gowing (1992) 183

132. App. *BC* 4.85

“på lur”,¹³³ som Dio skriver. Sextus kunne i stedet håbe, at triumviratet, enten pga. befolkningen i Rom eller liberatorerne, ville kollapse – egentlig en fornuftig plan, hvis man noterer sig Sextus’ egen popularitet i Italien,¹³⁴ og liberatorernes stærke position i Østen.¹³⁵ Cassius og Brutus led dog i Slaget ved Philippi et knusende nederlag, hvor de begge samt en lang række senatorer døde¹³⁶ – den eneste magtfulde modstander der stod tilbage, var Sextus.

Sextus har altså gennem sin tid på Sicilien frem til Philippi indtaget en strategisk stærk position, yderligere forstærket af flygtningene og deres ressourcer, men det er dog stadig en periode karakteriseret ved en afventende og opportunistisk fremgangsmåde, hvor personlig sikkerhed har førsteprioriteten og enhver form for ideologiske præferencer sættes i baggrunden. Slaget ved Philippi fjernede dog fuldstændig oppositionen fra liberatorerne og deres støtter, og efter at senatet, som tidligere nævnt, havde mistet sin uafhængige rolle, skiftede alliancemønstrene form, og blev herefter en kamp primært mellem Octavian og Antonius. Hvor Sextus før havde haft flere forskellige eventuelle alliancepartnere, og havde afventet begivenhederne, står han efter Philippi reelt kun med én mulighed, nemlig at bryde triumviratet op. Det var umuligt at alliere sig med Octavian, da han var Cæsars adoptiv søn, og netop havde baseret sin popularitet hos veteranerne på en forfølgelse af Cæsars fjender, Lepidus var for svag og Antonius var derved den eneste reelle mulighed. Så længe forholdet mellem Antonius og Octavian ikke var brudt helt sammen, kunne Sextus dog kun underminere Octavians kontrol over Italien gennem sin blokade, og fuldstændig på linje med sin tidligere strategi, se tiden an og tage muligheden for at styrke sin position, når den bød sig – denne gang gennem en alliance med Antonius.

Fra Slaget ved Philippi i 42 til aftalen ved Misenum i 39

Efter Philippi stod Sextus usvækket, da han ikke havde deltaget i kampene, og med liberatorernes død fremstod han som den oplagte leder af den fortsatte kamp mod triumvirerne. Både Appian og Dio skriver da også, at mange flygtede til Sextus og

133. Dio 47.32.3

134. App. *BC* 4.85

135. Syme (1939) s. 204

136. Syme (1939) s. 205

medbragte værdifulde forstærkninger i form af både soldater og skibe.¹³⁷ De to romerske admiraler, Domitius Ahenobarbus og Staius Murcus, der havde kæmpet på liberatorernes side, lå ligeledes i en stærk position i Adriaterhavet, hvor de havde vundet en knusende sejr over triumvirernes flåde.¹³⁸

Herudover vedblev Sextus at være populær i befolkningen: *“Og alle de unge mænd, der for egen fordels skyld havde lyst til soldaterlivet og anså det for ligegyldigt, under hvem de tjente, sluttede sig hellere til Pompeius, hvis sag forekom mest retfærdig.”*¹³⁹ Dette er en vigtig passage, der viser, hvilken tiltrækningskraft Sextus har besiddet via sin position som modstykke til triumvirerne. Herudover var Octavians popularitet dalet kraftigt pga. jordkonfiskeringerne, og det er på denne baggrund alt for entydigt, som f.eks. Syme gør,¹⁴⁰ at tale om republikkens død allerede her – for samtiden har det set alt andet end entydigt ud.

Nogle forskere, med Welch i spidsen, har foretaget en endnu mere radikal nytænkning ved at påstå en stærk, formuleret alliance mellem Murcus, Sextus og Ahenobarbus på trods af, at sidstnævnte ellers traditionelt er blevet vurderet som uafhængig.¹⁴¹ De traditionelle kilder til Ahenobarbus' uafhængighed affærdiges af Welch som påvirkede af fjendtlig propaganda.¹⁴² Denne tese er dog næppe holdbar pga. det langvarige fjendskab mellem ahenobarberne og pompeianerne¹⁴³ samt det faktum, at Domitius Ahenobarbus jo rent faktisk gik over på Antonius' side i 40. Skiftet forklarer Welch som en misforståelse af vilkårene i Brundisium-aftalen,¹⁴⁴ men Ahenobarbus forbliver rent faktisk ved Antonius' side, som højtstående admiral, hele vejen frem til Slaget ved Actium¹⁴⁵ – en besynderlig hengivenhed, hvis det hele blot var en misforståelse. Ahenobarbus har dog stadig forstærket blokaden af Italien via sin position i Adriaterhavet, hvilket ligeledes taler for, at Sextus har haft en stærk position efter Philippi.

137. App. BC. 5.2, Dio 47.49.4

138. App. BC. 4.116

139. App. BC. 5.25

140. Syme (1939) s. 205

141. Welch (2012) s. 215

142. Welch (2012) s. 209-210

143. Carlsen (2006) s. 70

144. Welch (2012) s. 234

145. Dio 50.2.2

Sextus måtte herefter omforme sin tidligere afventende strategi. Som nævnt var Antonius den eneste mulighed for en alliance, og tager man hans forsonende politik i sommeren 44 i betragtning, har det ikke forekommet umuligt – et håb, der forstærkedes af den alvorlige situation i Italien. Hårde skatter¹⁴⁶ og Sextus' blokade¹⁴⁷ havde i forvejen skabt hungersnød og med de vidtrækkende konfiskeringer til soldaterne forværredes problemet.¹⁴⁸ Den Perusinske Krig er yderligere en faktor, der styrkede Sextus, da endnu flere flygtninge nu sluttede sig til ham med deres ressourcer, og det øgede den stærke modvilje mod Octavian, der allerede fandtes i befolkningen. Sextus derimod havde formået at skabe et positivt billede af sig selv hos befolkningen i denne periode, som også Appians udlægning vidner om: “... *da Pompeius' anseelse og magt var steget betydeligt efter proskriptionerne, bosættelsen af veteranerne og den foromtalte strid med Lucius.*”¹⁴⁹

Endvidere styrkedes Sextus' position med tilgangen af admiralen Murcus med 80 skibe og to legioner,¹⁵⁰ og Sextus har sandsynligvis kommanderet mellem 300 og 400 skibe på dette tidspunkt,¹⁵¹ ud over den uafhængige styrke under Ahenobarbus. På denne baggrund var Sextus her på sit højdepunkt, med en slagkraftig flåde, betydelige ressourcer, stor popularitet og en lederrolle i modstanden mod triumviratet, mens hovedmodstanderen Octavian var tvunget i knæ pga. folkelig modstand, hungersnød og Lucius Antonius.

Herved opstår der et vigtigt spørgsmål: Hvorfor angriber Sextus ikke? Det er et spørgsmål, der har optaget antikke forfattere såvel som moderne forskere, og forklaringerne er oftest baseret på manglende taktisk forståelse hos Sextus eller, at han pga. sin natur foretrækker at forblive uden for magtkampene. Et eksempel på en sådan tilgang ses hos Syme, der som altid affærdiger Sextus som en eventyrer, der ikke har interesse i de politiske stridigheder,¹⁵² mens Appian konkluderer, at han ganske enkelt mangler strategisk sans.¹⁵³ Welch derimod anfører, at det netop var den taktiske snilde, som

146. App. BC. 4.5

147. App. BC. 5.15

148. Gabba (1971) s. 141

149. App. BC. 5.25

150. App. BC. 5.25

151. Kromayer (1897) s. 447

152. Syme (1939) s. 228

153. App. BC. 5.25-26

Appian efterspørger, der afholdt Sextus fra at angribe.¹⁵⁴ Octavian havde nemlig veteranernes støtte, fordi Sextus repræsenterede de tidligere jordejere, hvilket veteranerne var bevidste om.¹⁵⁵ Derudover ville Sextus ved en invasion ødelægge sin position hos folket som modstykke til triumvirerne, og Octavians store upopularitet taget i betragtning, har en fortsat blokade for at sikre fødevaremanglen set ganske fornuftig ud – en strategi, der stemmer fuldstændig overens, med det mønster, jeg tidligere har beskrevet, hvor minimering af risici var en hjørnesten.

I tiden efter Den Perusinske Krig får Sextus en fremragende mulighed for en alliance med Antonius, da sidstnævntes moder, Julia, flygter til Sicilien. Både Appian og Dio er enige og om, at Sextus behandler hende meget venligt samt eskorterer hende sikkert over til Antonius, der er taknemmelig for gerningen.¹⁵⁶ Dette er den udløsende faktor til en alliance imellem de to hærførere,¹⁵⁷ og alliancen har været et ganske fornuftigt træk for Antonius, da han herved indfører en modvægt til Octavian. Den Perusinske Krig kan ligeledes sagtens ses som et forfejlet forsøg fra Lucius på at vælte Octavian,¹⁵⁸ inden Antonius' felttog mod partherne, så han på denne måde havde sin ryg fri – Antonius har sandsynligvis ikke stolet på Octavian efter hans alliance med Cicero. Sextus har derfor været en oplagt alliancepartner for Antonius frem for den mere uforudsigelige Octavian, da de sammen havde ubetinget kontrol over Middelhavet efter at Ahenobarbus havde sluttet sig til Antonius i første halvdel af 40.¹⁵⁹

Alliancen mellem Antonius og Sextus endte dog med at falde fra hinanden pga. Sextus' gamle nemeses, nemlig soldaterne. De nægtede at kæmpe mod hinanden¹⁶⁰ og pressede de to triumvirer til at slutte fred i oktober 40 ved byen Brundisium.¹⁶¹ Antonius' støtter, såsom Pollio, havde ligeledes presset Antonius til en fred med Octavian,¹⁶²

154. Welch (2012) s. 226

155. App. *BC.* 5.57

156. App. *BC.* 5.52, Dio 48.29.1

157. App. *BC.* 5.54; 5.61

158. Welch (2012) s. 218-219

159. App. *BC.* 5.55

160. App. *BC.* 5.57; 5.59

161. App. *BC.* 5.64, Gowing (1992) s. 306

162. App. *BC.* 5.63

og parthernes nylige invasion af romersk territorium havde forstærket nødvendigheden af en hurtig aftale.¹⁶³

Sextus havde ellers overtaget Sardinien¹⁶⁴ og lagt pres på Octavian ved at hærge Italiens kyster,¹⁶⁵ men trak sig tilbage til Sicilien under forhandlingerne ved Brundisium, sandsynligvis i forventningen om at blive inkluderet i aftalen: “... så gav Antonius efter og befalede Pompeius at vende tilbage til Sicilien, idet han lovede at varetage deres aftale”.¹⁶⁶

Alliancen mellem Antonius og Octavian var et hårdt slag for Sextus, da Antonius herved havde vist sig illoyal. Håbet om en alliance med Antonius må have forekommet urealistisk, og med tabet af Ahenobarbus' skibe og Antonius' voksende maritime styrke har det ikke set lyst ud for den brogede gruppe på Sicilien. Et andet problem bestod i, at Sextus' støtter var en blanding af græske admiraler, flygtede senatorer og riddere samt almindelige mennesker, og de var ankommet i flere bølger, på baggrund af *Lex Pedia*, proskriptionerne, Slaget ved Philippi, konfiskeringerne og Den Perusinske Krig. Det havde den konsekvens, at grupperne havde mange forskellige dagsordner og varierende udsigter til at blive rehabiliteret, hvis en fred blev indgået.¹⁶⁷ De fleste har i lyset af den nye taktiske situation set det fornuftige i at slutte fred inden Antonius' flåde blev for stor, og man derved mistede sin stærke position ved et eventuelt forhandlingsbord. Sextus derimod har sandsynligvis været bevidst om, at en aftale med Octavian altid ville være ustabil, og har derfor ikke umiddelbart været så ivrig efter en fred.¹⁶⁸

Idéen om splittelse på Sicilien støttes af Sextus' mord på Murcus efter Brundisium-aftalen, og det faktum, at Murcus var højtstående og en af de vigtigste støtter, viser, hvor dyb denne splittelse har været.¹⁶⁹ Murcus' død viste sig dog nyttesløs, og Sextus blev presset af sine støtter til endelig at søge freden,¹⁷⁰ mens Antonius og Octavian blev påtvunget fredsforhandlingerne af en befolkning, der aldrig havde støttet kampen mod

163. Dio 48.24-26

164. App. BC. 5.66

165. App. BC. 5.62

166. App. BC. 5.63

167. Welch (2012) s. 238-239

168. App. BC. 5.70-72

169. App. BC. 5.70, Dio 48.19.3

170. App. BC. 5.71

Sextus.¹⁷¹ Forhandlingerne trak ud, men endte i en fred, hvor Sextus blev lovet konsuleembede, fik legaliseret sin kontrol med Sicilien og Sardinien, og ligeledes fik Peloponnes. Derudover opnåede langt størstedelen af flygtningene på Sicilien amnesti samt en del af deres tidligere ejendom.¹⁷² De, som var dømt som Cæsarmordere under *Lex Pedia*, var taberne i aftalen og fik intet amnesti bortset fra én: Sextus Pompeius. Sextus havde altså efter Philippi en solid, stærk, men også isoleret position, han udsatte Octavian for et ubønhørligt pres gennem sin blokade af Italien, og Sextus' taktik er derfor ikke mangel på politiske snilde eller interesse, men i stedet en velovervejet og beregnende taktik. Taktikken bærer frugt gennem alliancen med Antonius, hvilket er et vidnesbyrd om hvor succesfuldt Sextus havde undermineret Octavian, og det var kun et massivt pres fra soldaterne, der forhindrede alliancens stabilisering. Her ser vi endnu en gang hvordan Sextus opbygger sig en stærk, uafhængig position og da chancen for at vælte Octavian byder sig i form af Antonius' moder, griber han den med stor opportuniste og snarrådighed, og agerer dermed helt på linje med sin tidligere beskrevne strategi.

Konklusion

Aftalen i Misenum i 39 er skelsættende ved, at Sextus egenhændigt opnåede en aftale med triumvirerne, hvilket i sig selv vidner om den stærke position, han besad på dette tidspunkt. Sextus' strategi har igennem hele perioden, fra Cæsars død, været at skabe sig stærke, uafhængige magtbaser, hvilket både Cicero og Antonius anerkendte, ved forskellige former for politisk samarbejde med Sextus, og traditionalisternes ignorering af ham virker på denne baggrund problematisk. Syme skrev f.eks. i *The Roman Revolution* at: "*In reality an adventurer, [Sextus] Pompeius could easily be represented as a pirate*".¹⁷³ Han blev ganske vist fremstillet som en pirat af Octavian, men "easily" er en underdrivelse som f.eks. Sextus' store popularitet helt frem til Misenum viser.

Hvis han ikke var pirat, opstår der dog et presserende spørgsmål: Hvad kæmpede han for? Var han i stedet en glødende og idealistisk republikaner, som Welch har fremsat? Denne konklusion virker påtvungen. Som vist, var republikken som ideal ikke

171. Dio 48.31.1-6

172. App. *BC*. 5.72

173. Syme (1939) s. 228

et centralt aspekt for Sextus, da han oftest forholdt sig afventende når han kunne have grebet afgørende ind, eksempelvis i forbindelse med slagene ved Philippi og Mutina. Herudover har hans mønter, et propagandaværktøj, der skulle viderebringe hans budskaber, ingen symboler, der signalerer støtte til hverken republikken, mordet på Cæsar eller liberatorerne.

Et vigtigt spørgsmål at få besvaret i forlængelse heraf er, hvilken type republikaner vi i grunden opererer med. Er det den snævre idealistiske form for republikanisme, som Brutus personificerede og som Welch anvender, så er Sextus, som nævnt, på ingen måde republikaner. Hvis vi i stedet opererer med en bredere form for republikanisme, hvor blot essensen af republikken, såsom frie valg og kollegialiteten i de forskellige embeder, er central, så kan Sextus sagtens fremstilles som republikaner.

Sextus var uden tvivl klar over, at han ikke kunne blive diktator eller enehersker pga. veteranernes had til ham, og derfor var en form for politisk alliance med Antonius, hvor han selv var 'juniorpartneren', i stedet en fornuftig mulighed. Det Første Triumvirat var et fint eksempel på, hvordan nogle enkelte stærke politikere gennem en alliance, men ikke nødvendigvis en lov som *Lex Titia*, kunne opnå en vis indflydelse på den politiske verden i Rom, men med republikkens essens intakt.¹⁷⁴ Selv Antonius kan med en sådan definition kaldes republikaner, hvis man ser på hans senatsvenlige politik efter Cæsars død, der først rigtigt radikaliseredes efter Octavians indtog, og med sin alliance med Sextus kan det ikke udelukkes, at han søgte at eliminere Octavian for netop at skabe sig et politisk overherredømme i Rom – et overherredømme, der dog ikke behøvede at betyde republikkens død.

Sextus kan dermed hverken betegnes som en uvigtig pirat eller en idealistisk republikaner, men må i stedet ses som en opportunist og en moderat tilhænger af republikken, der arvede kampen fra sin familie, og som gang på gang pressedes ud i kamp. Han tager muligheden for fred i Spanien, afviser kampene i Mutina, men bliver så proskriberet, hvorefter han forholder sig afventende i Sicilien, uden en alliance med liberatorerne, og han søger efter deres død at vælte Octavian i Italien, først via blokaden og til sidst gennem en alliance med Antonius – havde det ikke været for veteranernes pres var det måske endda lykkedes. Sextus blev altså fanget af sit familienavn,

174. Se f.eks. Steel (2013) s. 164. Andre forskere har påstået at Triumviratet var et langt hårdere slag for republikken. Se f.eks. Syme (1939) 35-36.

men hans rolle i borgerkrigene er herefter præget af politisk snilde, militære færdigheder og en stor portion opportunisme, der endnu ikke er blevet værdsat. Han er på denne baggrund ikke så forskellig fra Octavian med "guddommelige" forældre og politisk opportunisme til fælles – den største forskel mellem de to hærførere var vel nok deres familienavn og deres endeligt.

Bibliografi

- Carlsen, J. *The rise and fall of a Roman noble family: The Domitii Ahenobarbi 196 BC. – AD. 68.* Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2006.
- Carter, J. M. *The battle of Actium: The rise & triumph of Augustus Caesar.* Cambridge: Cambridge University Press, 1970.
- Gabba, E. "The Perusine War and Triumviral Italy". *Harvard Studies in Classical Philology.* 1971. 75: 139-160.
- Gowing, A. M. *The triumviral narratives of Appian and Cassius Dio.* Ann Arbor: University of Michigan Press, 1992.
- Hadas, M. *Sextus Pompey.* New York City: Columbia University Press, 1930.
- Holmes, T. *The Architect of the Roman Empire.* Oxford: Clarendon Press, 1928.
- Kromayer, J. "Die entwicklung der römischen Flotte vom Seeräuberkrige des Pompeius bis zur Schlacht von Actium". *Philologus.* 1897. 56: 426-491.
- Millar, F. *A study of Cassius Dio.* Oxford: Oxford University Press, 1964.
- Osgood, J. *Caesar's Legacy: Civil war and the emergence of the Roman Empire.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Powell, A. *Introduction,* i Powell, A. og Welch, K. (Eds.) *Sextus Pompeius.* Swansea: The Classical Press of Wales. S. VII-XV
- Powell, A. "An island amid the flame": the strategy and imagery of Sextus Pompeius, i Powell, A. og Welch, K. (Eds.) *Sextus Pompeius.* Swansea: The Classical Press of Wales, 2002. S. 103-135
- Steel, C. *The end of the Roman republic, 146 to 44 BC.* Edinburgh: Edinburgh University Press, 2013.

- Syme, R. *Roman Revolution*, 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 1939.
- Tufts University. "Perseus". *M. Tullius Cicero, Orations, The fourteen orations against Marcus Antonius (Philippics)*. Web. 22.8.2013.
<<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0021>>
- University of Chicago. "Lacus Curtius". *Appian: The Roman History*. Web. 22.8.2013
<<http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Appian/home.html>>
- University of Chicago. "Lacus Curtius". *Cassius Dio: Roman History*. Web. 22.8.2013
<http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Cassius_Dio/home.html>
- University of Chicago. "Perseus". *Cicero, Epistulae ad Atticum*. Web. 22.8.2013 <<http://perseus.uchicago.edu/perseus-cgi/citequery3.pl?dbname=PerseusLatinTexts&query=Cic.%20Att.&getid=1>>
- University of Chicago. "Perseus". *Cicero, Epistulae ad Brutum*. Web. 22.8.2013 <<http://perseus.uchicago.edu/perseus-cgi/citequery3.pl?dbname=PerseusLatinTexts&query=Cic.%20ad%20Brut.&getid=1>>
- University of Chicago. "Lacus Curtius". *Res Gestae Divi Augustus*. Web. 22.8.2013
<http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Augustus/Res_Gestae/>
- Welch, K. *Both sides of the coin: Sextus Pompeius and the so-called Pompeiani*, i Powell, A. og Welch, K. (Eds.) *Sextus Pompeius* Swansea: The Classical Press of Wales, 2002. S. 1-31.
- Welch, K. *Sextus Pompeius and the res publica in 42-39 BC*, i Powell, A. og Welch, K. (Eds.) *Sextus Pompeius* Swansea: The Classical Press of Wales, 2002. S. 31-65.
- Welch, K. *Sextus Pompeius and the transformation of the Roman Republic*. Swansea: The Classical Press of Wales, 2012.
- Woodman, A. *Velleius Paterculus: The Caesarian and Augustan Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press. 1983
- Zanker, P. *The power of images in the age of Augustus*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1988.

Billeder af de omtalte mønter

Billede 1 (RRC 469)

Mønt slået af Gnaeus Pompeius i Spanien i 46-45. Til venstre: Roma med hjelm og skriften: M·POBLICI·LEG·PRO. Højre: kvindelig figur (Hispania) giver palmegren til en soldat på en skibsstævn samt skriften: CN·MAGNVS·IMP.

Billede 2 (RRC 477)

Mønt slået af Sextus Pompeius i Spanien i 45-44. Til venstre: Pompeius den Store i profil med skriften: SEX·MAGNVS. Til højre: Pietas med palmegren og scepter.

Billede 3 (RRC 479)

Mønt slået af Sextus Pompeius i Spanien i 45. Til venstre: Janus i profil med ansigtstræk, der minder om Pompeius den Store. Til højre: Skibsstævn.

Billede 4 (RRC 483.2)

Mønt slået af Q. Nasidius for Sextus Pompeius i 44-43. Til venstre: Pompeius den Store i profil med Neptuns trefork og delfin samt skriften "NEPTVNI". Til højre: Skib med stjerne, der henviser til Pompeius den Stores guddommelighed og skriften "Q. NASIDIVS".

Billede 5 (RRC 511.2)

Mønt slået af Sextus Pompeius i Sicilien i 42-40. Til venstre: Neptun i profil med trefork og skriften IMP·ITER. Til højre: Trefork, anker og Scylla samt skriften: [PR]AEF·CLAS·ET·ORAE·MARIT·EX·S·C.

Billede 6 (RRC 511.3)

Mønt slået af Sextus Pompeius i Sicilien i 42-40. Til venstre: Pompeius den Store i profil med skriften MAG·PIVS·IMP·ITER. Til højre: Neptun i venstre side med diadem og de Katanæiske brødre til højre med deres fader på skuldrene samt skriften CLAS·ET·ORAE·MARIT·EX·S·C.

Billede 7 (RRC 511.4)

Mønt slået af Sextus Pompeius i Sicilien i 42-40. Til venstre: Tårn med statue af Neptun med hjelm og trefork, der træder på et skib samt skriften: MAG·PIVS·IMP·ITER. Til højre: Scylla med begge hænder om et skib, øjensynligt på vej til at knuse det samt skriften: PRAEF·CLAS·ET·OR[AE·MARIT·EX·S·C]

Billede 8 (RRC 507) Mønt slået af Brutus i 43-42. Til venstre: Brutus i profil med laurbærkrans og skriften: BRVTVS·IMP. Til højre: Skjold, sværd og rustning over et skib med skriften: CASCA·LONGVS

